

RABA IN ZAPIS NESTANDARDNEGA JEZIKA V SLOVENSKI KOROŠKI LITERaturi V AVSTRIJI

Andrej Leben

Institut für Slawistik, Gradec

UDK 811.163.6'276.1:81'246.2(436.5=163.6)

Dvojezična socializacija in medjezikovna situacija na avstrijskem Koroškem vplivata tudi na nestandardno jezikovno rabo in zapisovalne prakse literarnih ustvarjalcev. Opaziti je tako regionalne in generacijsko pogojene posebnosti kot tudi razlike glede rabe znakovnih fondov, ki jih knjižna slovenščina ne nudi. Čeprav zapisovanje nestandardnih jezikovnih varietet izven lingvistike ni sistematizirano, kažejo literarna besedila na obstoj določenih konvencij, ki naj bi predvsem omogočile nemoteno branje.

koroški Slovenci, literarna raba neknjižnega jezika, sociolekti, dvojezičnost, zapisovanje

The bilingual socialisation and interlingual situation in Austrian Carinthia has an influence on the usage of non-standard language and transcription practices among literary writers. Regional and generational specificities can be observed, as well as differences in the use of phonetic signs standard Slovene does not offer. Although outside linguistics the transcription of non-standard language varieties is not systematized, literary practice makes use of certain conventions to facilitate reading.

Slovenes in Carinthia, literary usage of non-standard language, sociolects, bilingualism, transcription

Raba nestandardnih jezikovnih prvin v literarnem kontekstu

Čeprav je koroška slovenska književnost največkrat realistično usmerjena in časovno-prostorsko praviloma vezana na Koroško, se literarni ustvarjalci bolj ko ne izogibajo jezikovnemu verizmu. Kot edina nestandardna varianta se je uveljavila narečna literatura (gl. Priestly 1998; Stanonik 2007; Novak Popov 2009; Leben 2014), ki je v sedemdesetih letih 20. stoletja vzbudila nekaj pozornosti s pesmimi Milke Hartman in prozo Janka Messnerja, ponovno pa v devetdesetih letih, ko so izšle (delno) narečne zbirke Marie Bartoloth, Andreja Kokota, Anite Hudl idr. V novejšem času se narečje pojavlja v poeziji Rezke Kanzian in nekaterih podjunskih avtorjev medvojne in prve povojne generacije (Kati Markec, Ivanka Polanc, Stanko Wakounig), narečna proza pa je usahnila oz. se omejuje na narečne prvine v knjižnih objavah starejših besedil že pokojnih avtorjev (npr. Mirko Kumer, Janez Pernat, Josip Šašel). Najmlajši literarni ustvarjalci (Verena Gotthardt, Amina Matejčić, Dominik Srienc, Nina Zdouc idr.) pišejo v standardni slovenščini in nemščini ali pa, zlasti prozo, samo v nemščini (Elena Messner, Metka Wakounig). To velja tudi za avtorje srednje generacije (Janko Ferk, Maja Haderlap, Fabjan Hafner, Cvetka Lipuš, Franc

Merkač, Kristijan Močilnik idr.), od katerih predvsem Jani Oswald uporablja ne-standardne jezikovne prvine, zlasti iz pisne, ustne in pevske kulture. Rabo narečij in sociolektov zasledimo še v esejistični in politični publicistiki, popularni glasbi ter v gledališki in filmski dejavnosti, ki pa se je bom dotaknil samo ob robu.

Tu nas ne zanimajo toliko vsebinski, estetski in funkcijski vidiki literarne rabe nestandardnih jezikovnih prvin, temveč zapisovalne prakse, ki jih je mogoče razvrstiti v tri sklope. Prvi zaobjema narečno književnost v ožjem pomenu besede, druga dva imata za osnovo standardni jezik, vsi trije pa se lahko medsebojno prepletajo in jih zaznamuje dvojezična situacija na Koroškem. Z ozirom na geografska narečja in krajevne govore, kot jih klasificira dialektologija po Toporišičevi socialno-funkcijski delitvi slovenskih jezikovnih zvrsti, ter ob upoštevanju Skubičeve opredelitve sociolektov in njihove delitve na kultivirane, obrobne in ekscesne, pri čemer se obrobni delijo na podeželske, mestne in priseljenske sociolekte (Skubic 2005: 172–232), lahko omenjene sklope opredelimo takole:

1. Raba krajevnih govorov ali podeželskih obrobni sociolektov. Gre za najstarejšo in najpogostejšo prakso. Avtorji praviloma pišejo v svojem domačem krajevnem govoru, ki kot organski idiom pripada enemu od štirih narečij avstrijske koroške narečne skupine – ziljskemu, rožanskemu, obirskemu ali podjunkskemu. Neenaka geografska razširjenost teh pisav kaže, da niso vsi govori niti vsa narečja enako primerni za literarno rabo.
2. Raba narečnih prvin ali prvin obrobni sociolektov. Razširjena je v pesništvu, zlasti pa v spominskih proznih žanrih ter na področju gledališča in filma, kjer pa morebitni zapisi praviloma niso namenjeni objavi.
3. Raba slengov ali ekscesni sociolektov. Sem sodijo literarni zapisi, ki jih zaznamuje »zakon intertekstualnosti«, tj. »aktivno mešanje visokega in nizkega, starega in novega, domačega in tujega« ter nepriznavanje primata kulturnega oz. knjižnega jezika (Skubic 2005: 215–216). Zasledimo ga v poeziji, popularni glasbi in esejistični prozi.¹

Prakse fonetičnega zapisovanja se razlikujejo glede na te tri sklope, obstajajo pa tudi razlike znotraj sklopov samih. Upoštevana so samo besedila, ki niso transliteracije ali priredbe zvočnih ali etnografskih zapisov, temveč izvirno avtorsko delo.²

Zapisovanje krajevnih govorov ali podeželskih obrobni sociolektov

Od prve knjižne objave narečne literature naprej so se do neke mere uveljavila določena pravila zapisovanja, saj je večina objav šla skozi roke dialektologov.³ Vsem zapisom je skupno, da ne glede na fonetične, naglasne in tonemitetne posebnosti

¹ Gre hkrati za tiste jezikovne prakse koroških Slovencev, ki jezikoslovno še niso podrobneje raziskane in bi jih stežka opisali zgolj kot socialnofunkcijske interesne govorice tipa sleng, argo in latovščina. Obstoj mestnih in priseljenskih obrobni sociolektov ni preverjen in na Koroškem najbrž tudi nima literarne ustreznice.

² V širšem slovenskem kontekstu so se z zapisom govorjenega jezika ukvarjali Danila Zuljan Kumar, Jožica Škofič, Jana Zemljarič Miklavčič, Ana Zwitter Vitez, Hotimir Tivadar, Damjan Huber idr.

podjunskih, rožanskih ali ziljskih govorov izhajajo s čim manj dopolnitvami znakovnega fonda standardne slovenščine. V bistvu se omejujejo na polglasnik, ki je zapisan ali z znakom *è* (Hartman, Messner) ali *ə* (pri vseh ostalih) in na grlni zapornik *q* (Kokot, Kanzian, Wakounig), ki ga Ogris zapisuje kot *k*. Le fakultativno so označeni naglasi (Messner, Wakounig, Ogris) in ponekod izpustitve (Hartman, Kanzian). Nekaj primerov:

Sm pa kume nues prvlieku duemu, je ži prnjasvu Jomrovega Tevžana h nam pa tota v mène, kèk je taj kej v Celovcu bovu, ku j druž kultura prišva za tri dni z Lublone pa tèk napre, puvej ži, Luka, puvej, koka je taj riesn tista kultura. (Messner 1974: 26)

Sm vozuva v karjoli / gnuej k'an vpražen vav. / O, ma je tèk ku voli / unznucat paver znav. (Hartman 1977: 13)

Čriəz skočə, sə spet patəši. / Vəšialjə, slozə, naša kri / tače, čier srcə čəpi, / čier piəsən, naš žobar žəvi. (Bartoloth 1992: 11)

Moni je šilhava, po stranə hodiva, / bə lihtana rada pueba dobiva. (Kokot 1996: 61)

priden ibržnik / səm praqlət / na požrišnam / požiravnqə žəvim / divam nuč 'n den / nqolə ne spim (Kanzian 2006: 40)

Pu domače jes mārjem, / ud doma štuə znam. / Četuj včasəh qni vəhqə, / me štuə qni sram. (Wakounig 2008: 115)

An čudən cajt je pəršu! Lədə riəsən za qarkej k̄nemijə več cajta. (Ogris 2014: 127)

Literarna raba koroških slovenskih krajevnih govorov torej ne povzroča posebnih zapisnih težav, vendar marsikatero narečno besedilo vsebuje tudi prvine iz drugih jezikov, zlasti iz nemščine. Janko Messner (1974) je rešil vprašanje zapisa tako, da je nekatere nemške besede prilagodil slovenski narečni izgovorjavi in pisavi – npr. *Estrajhiše folkspartaj* (prav tam: 15), *šas* (prav tam: 26), *folkskelar* (prav tam: 28), *hajmatraj* (prav tam: 38), *kisdihant gnedge* (prav tam: 63) – druge pa zapisal citatno: *ÖVP* (prav tam: 15), *Schafß* (prav tam: 26), *Endlösung* (prav tam: 57) itn. Kdaj se je odločil za mešanje slovenske in nemške pisave (*öfavpe bol espeö*, prav tam: 40) in za poslovenjenje priimkov (*Cvitarjov [Zwittrov] ta vejki občni zbor*, prav tam: 37). Citatno se pojavita tudi standardna slovenščina, npr. *žabice* (prav tam: 50), *anu izredno počastitev* (prav tam: 60), in pogovorna slovenščina, ki je podana v premem govoru (prav tam: 29–30). Posebnosti so še raba rožanščine (prav tam: 41), namigi na »ljudsko« izgovorjavo tujk ([...] *ud jih tistansirov [...] sa pa le rjače »distanciral«*, prav tam: 25) – in besedne igre (npr. *KAKAdemikar*, prav tam: 26).

Pokržnikova poljanščina, ena izmed variant jugovzhodne podjunščine, pa tudi pokaže, da pot do zapisa vendarle ni bila povsem preprosta, saj se tisti iz prve knjižne

³ Pavel Zdouc je sodeloval pri izdaji zbirke Janka Messnerja (*Iz dnevnika Pokržnikovega Lukana*, 1974), Milke Hartman (*Pesmi z libuškega puela*, 1977) in Andreja Kokota (*Pastrijevi rajmi*, 1996), Ludvik Karničar pa je jezikovno pregledal narečne pesmi Rezke Kanzian (*Cvet na gnojišču – Schattenblüten*, 2006) in Stanka Wakoniga (*Kotiček tople domačije*, 2008) ter knjigo Vamprat pa Hana (2014), zbirko dvogovorov v radiškem krajevnem govoru, ki jo je spisal Tomaž Ogris po pripovedovanjih ljudi iz radiških vasi, vendar se je avtor odločil, da ne bo upošteval »vseh dobrih jezikovnih nasvetov« (prav tam: 14).

izdaje leta 1974 v podrobnostih dokaj razlikuje od prvotnih »dnevniških« zapisov v prvih številkah *Kladiva* (»cajteng za koroške Slovence«), v otenkih pa tudi od prirejene dvojezične izdaje iz leta 2010, kjer niso označeni samo polglasnik *è*, dolgi *é*, *í* in *ô* in široki *ô*, temveč ponekod tudi dolga vokala *ú* in *á*.

Če ostanemo pri zapisih podjunskega narečja, ki je spodbudilo največ piscev, opazimo, da se zapisi istih ali med seboj zelo podobnih krajevnih govorov vedno nekoliko razlikujejo. V besedilih rojene Kamničanke Anite Hudl (1994) je pogostna raba polglasnika – *smə, hudə, djəvajə, kəkər; žjəm* (prav tam: 9, 42). Najdemo tudi oblike, ki niso prav značilne za ta govor, npr. *kut* [kot] (prav tam: 9) in *riečėjo* (prav tam: 39). Kati Markec (2007) iz Globasnice ne uporablja ne naglasov ne apostrofov, redka je tudi raba polglasnikov, sicer pa je zapis pogosto močno približan standardni slovenščini. Večji odmik od sicer uporabljenega znakovnega fonda najdemo v pesmih suške pesnice in skladateljice Ivanke Polanc (2004), kjer dvoustnični *w* nadomešča sicer običajni *v*, ki pa ostaja povsod, kjer se pojavlja tudi v knjižni slovenščini: *Či doəmač jazik zaničuješ, / mugoče sa ga tuj sramuješ, / za norce svaju moter moš, / sowm kot čwəvek nič ne veloš* (prav tam: 60). Sicer potrjujejo tudi neliterarni narečni zapisi (npr. komentarji Žvandreja Suškega v tedniku *Novice*), da se je za podjunsčino uveljavila določena zapisna konvencija, ki le minimalno odstopa od slovenske standardne abecede.

Drugače je glede rožanščine, saj predstavljajo pesmi Andreja Kokota in Rezke Kanzian samo eno izmed možnosti zapisa. Səršàn, rožanski dvojnik Žvandreja Suškega v *Novicah*, razlikuje med polglasnikom *ə* in kratkim vokalom *è* ter zapisuje vsak naglas, tudi tonemskega: *Qoróščə ldí so spet pravíco mēlə, da u ndēlo qrížcè dēvatə so smēlə. [...] A qní škandál, da táčah je člá vèč, qə vólət jêtə qnóčjo vèč?* (*Novice*, 6. marec 2015: 16). Zapis basni in pripovedke za otroke, ki je priložen zgoščenki *To ja nəhčer kne vi ...* (2012) spet sledi pravilu berljivosti. Znameniti rožanski in delno podjunski grlni zapornik, ki ga že Šašel in Isačenko ter današnji dialektologi zapisujejo s *q* in ga pri Ogrisu nadomešča *k*, pa je tu zapisan z znakom *k̄*.

Literarnih zapisov v ziljskem narečju je najmanj, vendar tudi zbirka ljudskih pesmi *Də bə Zila kna biva* (2014) pokaže, da za zapis povsem zadostuje znakovni repertoar, kakršnega je najti v zbirki Marie Bartoloth (1992). S tem velja ziljščina kot bralcem najbolj prijazno, leksično pa vendarle najtežje razumljivo koroško slovensko narečje.⁴

V narodnostnopolitično napetem okolju na Koroškem je izbira pisave lahko tudi ideološko utemeljena, na kar opozarja zbirka *Eine Wörtersammlung der »windischen Sprechsprache«* (2012) Zagoričana Adolfa Fertlale. Ljubiteljski zbiralec je poskusil pokazati vpliv nemščine na svojo domačo govorico in besedje zapisal v nemški obliki:⁵ *na rasèn* (narazen), *wegneβlo* (odneslo), *mazesen* (macesen), *slietsch se* (sleči

⁴ Večina narečnih knjižnih objav vsebuje slovarček manj znanih narečnih besed (Hartman, Kumer, Messner, Ogris, Pernat, Šašel) ali prevod v standardno slovenščino (Kokot, Ogris) ali v nemščino oz. nemško narečje (Bartoloth).

⁵ Primere povzemann po Pfandlu (2014: 186, op. 3), ki je popravil notacijske in tikarske napake ter tehnične nedoslednosti.

se), *schenitua* (ženitev), *wetscheua* (čebela), *sa kuaṭè* (zaklati) itn. Raba nemške in slovenske pisave pa je lahko tudi pomenljivo literarno sredstvo, kot je razvidno iz zbirke *klogen, fragen, plagen* (2010) Luise Marie Ruhdorfer iz Bekštanja, ki je združila obe pisavi, ko je zapisala »nemški« seznam dnevnih opravil iz svoje mladosti (*onngširn, šimmpfn, ḡbwōōošn, štülln, švittfñ, žəbraatḡ* itn., prav tam: 60–81), pri zapisu slovenskega narečja pa je uporabila »nemško« (npr.: *wiəm, / kam βslüßsəm*, prav tam: 107).

Zapisovanje narečnih prvin ali prvin obrobnih sociolektov

Omenjene značilnosti glede zapisovalnih praks v narečni literaturi zadevajo tudi besedila avtorjev, ki v svoje pisanje vsaj fragmentarno vključujejo posebnosti svojega krajevnega govora. Prava zakladnica narečnega besedja in izražanja so *Spomini* Josipa Šašla (2007), sicer avtorja znamenite knjige *Narodno blago iz Roža* iz leta 1936. Spominski zapisi so nastali kmalu po drugi svetovni vojni in iz krajevno-kronikalnega pisanja prehajajo v avtobiografsko pripovedovanje. Poleg narečnih in starinskih leksemov, ki jim sledi ustreznica v standardni slovenščini oz. razlaga knjižnega pomena ali nemškega izvora,⁶ najdemo tudi sklenjene zapise plajberškega govora, mestoma celo v skorajda fonetični transkripciji:

Cəlóvəc, to je vėlqú méstə, šíša pr šíšə, na ubíə stranéh, na cěstə pa ldí, da se voxqə zhəbíš pa vən qna nájdaš. Qə bi se zhúbu, mórəš rěčə, da sə Šóšəlnov s Plajparəa. (Prav tam: 22)

Drugi narečni zapisi so približani standardnemu jeziku, so pa tudi primeri mešanja standardne in narečne slovenščine:

Ja, kako pa se učite? Jaz sem se *na Nímcih* že po štirih *misancah* naučil *marnovati* (govoriti)! (Prav tam: 93)

Tudi redki zapisi narečnih dialogov v nemščini so prilagojeni slovenski pisavi:

Hauptman ga prekine: »Sie hob i niks kfrogt!« – Tretjestoječi pa se že odreže: »Hob jo niks ksogt!« (Prav tam: 97)

Stilno zaznamovane besede so zapisane v kurzivi, kar bi v bistvu lahko bilo znamenje, da ne gre za umetniško literaturo, vendar nič drugače ni v črticah in povestih Podjunčanov Janeza Pernata (2007) in Mirka Kumra (2010). V besedilih prvega ni nobenih posebnih znakov, v Kumrovih pa je ponekod zapisan naglas, široki *ê* (*mêlo*, Kumer 2010: 268) in polglasnik. V *Kroniki vasi Blato* je razen nekaj ruskih besed v cirilici (prav tam: 142) in latinici (prav tam: 206) ter v srbohrvaščini (prav tam: 149) veliko nemških pojmov in povedi, pri čemer so nemške izjave domačinov zapisane v pristni slovenščini:

Ih dajč, šon imer dajč. (Prav tam: 103)

⁶ Npr. *havžvati* (gospodariti) (prav tam: 78); *flihtlar* (*Flüchtler*) (prav tam: 79); *mulšen* (izbirčen) (prav tam: 82); *vmarjò* (= avemarijo) (prav tam: 93); *frboltar* (upravnik rudnika) (prav tam: 94); *došitala* (dohitela); po jesenski *lerabtajlungi* (*Lehrabteilung*) (prav tam: 95).

Omenjena besedila so nastala najpozneje v sedemdesetih letih prejšnjega stoletja in podobno kot narečna literatura pripovedujejo o življenju na vasi, s katerim so se avtorji poistovetili. Drugače je v poeziji Janija Oswalda, ki programsko izhaja iz dvo- in večjezičnosti ter so mu jeziki in jezikovni znaki temeljno poetsko sredstvo. Vanjo pronica ruralni svet samo še izza jezikovnih okruškov in vzorcev, ki jih avtor citira, predeluje in združuje z drugimi prvinami:

Da bi biva liepa ura / dass die schöne Stunde käme / liepa schöne Stunde da bi / sjava svitva luna da bi / dass der helle Mond erschiene / sijava svitva helle luna / da pršov moj furman mov bi / dass mein Fuhrmann wiederkehre / furman mov mein wiederkehre / mit der schweren Zugmaschin / pa n'či biva cugmašin / doch die schöne Stunde kam nicht / liepa ura n'či pabiva / nicht n'či ni [...] (Oswald 2007: 14)

Zapisovanje slengov oz. ekscenih sociolektov

Tovrstni zapisi se od rabe krajevnih govorov ali narečnih prvin razlikujejo v tem, da odstopajo od jezikovnih konvencij in norm. Doslej še ni bila objavljena nobena proza, ki bi bila v celoti napisana v slogu ekscenega sociolektu, vendar je Metka Wakounig ponazorila, kako je, če si kot najstnik zaradi socializacije v dveh jezikih »comšuastraš lasten sleng«, čeprav so te naučili »lepe slovenščine« in »zavednega odnosa do tega jezika« (Wakounig 2013: 157). Za vzorčni zapis te govornice ji zadošča znakovni fond slovenščine:

Mama bi rada vedela, če imaš kake načrte, in poveš, da boš šla furt, v mestu je namreč en festl in vsi gredo tja, ne, brez skrbi, ne boš se onzaufala, ker ja sploh ne piješ pira, šnopsa pa še manj. Ne, nisi bila vole fet prejšnji vikend [...] Ongecipft zdvijaš iz sobe in zaloputneš dure za sabo. Uro kasneje ti mama dovoli, da greš ven, če ne prideš prepozno. Zamomljaš »OK, past«. Greš pod tuš in nato zapustiš hišo. V mestu srečaš prijatelje in kolege, se z njimi meniš, smejiš, skratka: imaš fole gaudo. [...] Misliš, da je noč neskončna, a počasi se le dani, torej se napotiš domov, saj nočeš, da bi starši opazili, kako pozno si prišla domov. Uležeš se v posteljo, povšter je frišno prevlečen, zaviješ se v deko in eno rundo penaš. (Prav tam: 158)

Tudi Jani Oswald izhaja z znaki standardnih jezikov, ko zapisuje raznovrstne jezike in jezikovne prvine, med njimi tudi ekscesne:

Prvič ko prižgal smo jolly / so na faci bli mozolji freesyle / zdaj pa šteki vsaj / en blunt vsak dan / in nobeden nau bulan / u Lublan / med mulce kruzamo čez ulce / vsi vedo kdo poha / movamo v neighborhood / kad svoje bejbe šlatamo okrog [...] (Oswald 2010: 47)

Če Oswald – v tem primeru ljubljanski – sociolekt parodira, ga je rockovska skupina Bališ s svojimi besedili afirmirala, v produkciji *Jutrər bo moj* (2004) celo na podlagi korščine:

Jes pučutəm se burən, čist na tleh pa pusran. / Počutəm se hlih toq q pa ta pəs təm n stran. / Zaqaj me toq hledaš, səj tə nisəm qej vzev. / Ta stara me noče, pa moj kurc čist pərev. (Bališ 2004, Dohtrər puvej)

Zapis se ujema z narečnimi literarnimi praksami, a na zgoščenki *Novnos* (2010) se obirsko narečje pojavi samo še na leksikalni ravni, sicer pa se je prelevilo v hibriden

sociolekt, ki se deloma prepleta z nemškim narečjem in drugimi neslovenskimi jezikovnimi prvinami.

Sklep

Prakse zapisovanja narečij niso enotne že zaradi značilnosti posameznih slovenskih koroških krajevnih govorov in različnih transkripcijskih možnosti, a tudi zaradi vključevanja nemščine oz. nemškega narečja v tovrstne zapise. Krajevni govori delujejo kot pisni jeziki, ki prvine iz drugih jezikov asimilirajo, lahko pa tudi ohranijo značilnosti jezika, iz katerega so bile prevzete. Kljub variantam je opaziti, da literarni ustvarjalci težijo k čim bolj preprostemu zapisu, kot je to predlagal Ludvik Karničar (2009: 158) za »preprostejša besedila, namenjena splošnejši rabi«. Preprostost in lažja berljivost gresta sicer na račun označevanja pravilne izgovorjave, a večina novejših objav je opremljena z zvočnimi posnetki. Od narečij oz. podeželskih sociolektov se bistveno razlikuje literarna raba ekscesnih sociolektov kot novejši in manj pogost pojav. Za zapis teh idiolektov zadošča znakovni fond standardnega jezika, vendar prihaja do nivelizacije posebnosti krajevnih govorov, ki jih je mogoče razpoznati predvsem še na leksikalni ravni.

Literatura

- BALIŠ, 2004: *Jutər bo moj*. CD. Hoanzl.
- BALIŠ, 2010: *Novnos*. CD. Hoanzl.
- BARTOLOTH, Maria, 1992: *Pa Zila še vāsčəš šəmi – Die Gail rauscht noch ällweil*. Celovec, Ljubljana, Dunaj: Mohorjeva/Hermagoras.
- HARTMAN, Milka, 1977: *Pesmi z libuškega puela*. Celovec: Krščanska kulturna zveza, Klub Mladje.
- HUDL, Anita, 1994: *Navadne zgodbe*. Celovec, Ljubljana, Dunaj: Mohorjeva/Hermagoras.
- KANZIAN, Rezka, 2006: *Cvet na gnojišču/Schattenblüten*. Laafeld/Potrna: Pavelhaus/Pavlova hiša.
- KARNIČAR, Ludvik, 2008: Fonetično zapisovanje narečnih etnoloških besedil. *Traditiones* 37/1. 155–167.
- KOKOT, Andrej, 1996: *Pastirjevi rajmi*. Celovec: Drava.
- KUMER, Mirko, 2010: *Da bi sonce posijalo ...* Celovec: Mohorjeva.
- LEBEN, Andreas, 2014: O sodobni koroški slovenski narečni literaturi. Andreas Leben, Martina Orožen, Erich Prunč (ur.): *Beiträge zur interdisziplinären Slowenistik/Prispevki k meddisciplinarni slovenistiki. Festschrift für Ludwig Karničar zum 65. Geburtstag*. Graz: Leykam. 259–267.
- MARKETZ, Kati, 2007: *Spomini na mladost v zadnji vojni*. Celovec: Mohorjeva/Hermagoras.
- MESSNER, Janko, 1974: *Iz dnevnika Pokržnikovega Lukana*. Celovec, Dunaj: Kladiovo.
- NOVAK POPOV, Irena, 2009: Razmišljanje o sodobni narečni književnosti. Vera Smole (ur.): *Slovenska narečja med sistemom in rabo. Obdobja 26*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete. 435–453.
- OGRIS, Janko, 2014: *Vamprat pa Hana. Domislice, čenče, šale, laži*. Celovec: Drava.
- OSWALD, Jani, 2010: *Andante Mizzi. Gedichte. Pesmi*. Klagenfurt/Celovec: Drava.
- PFANDL, Heinrich, 2014: Ethnolinguistische Bemerkungen zu einem Wörterverzeichnis der Mundart von Agoritschach/Zagorice im Unteren Gailtal. Andreas Leben, Martina Orožen, Erich Prunč (ur.): *Beiträge zur interdisziplinären Slowenistik/Prispevki k meddisciplinarni slovenistiki. Festschrift für Ludwig Karničar zum 65. Geburtstag*. Graz: Leykam. 183–193.
- POLANC, Ivanka, 2004: *Šopek planinskih rož. 80 pesmi za šolsko mladino in odrasle*. Suha/Neuhaus: KPD Drava v Žvabeku.

- PRIESTLY, Tom, 1998: Slowenische Dialektliteratur in Kärnten. Johann Strutz (ur.): *Profile der neueren slowenischen Literatur in Kärnten*. Klagenfurt/Celovec: Hermagoras/Mohorjeva. 245–264.
- RUHDORFER, Luise Maria, 2010: *klagen, fragen, plagen. Nachdenk-Reime über Vordenker-Träume*. Remscheid: Re Di Roma.
- SKUBIC, Andrej E., 2005: *Obrazi jezika*. Ljubljana: Študentska založba.
- STANONIK, Marija, 2007: *Slovenska narečna književnost*. Maribor: Slavistično društvo. (Zora 51)
- WAKOUNIG, Metka, 2013: Govorim, kakor mi je šnobl zrastel. *Rastje* 7. 157–158.
- WAKOUNIG, Stanko, 2008: *Kotiček tople domačije*. Celovec: Mohorjeva/Hermagoras.